

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

سیاستگذاری در آموزش و پرورش

دکتر ناهید نادری

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر رشید نوروزی

عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

دکتر سید علی سیادت

عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان



پایبانا

سرشناسه	نادری، ناهید
عنوان و نام پدیدآور	سیاستگذاری در آموزش و پرورش/ ناهید نادری، رضاعلی نوروزی، سیدعلی سیادت؛ ویراستار مریم همت،
مشخصات نشر	اصفهان: یار مانا، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۲۷۱ ص: مصور، جدول.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۷۶۸-۴۱-۹
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	چاپ قبلی: آموخته، ۱۳۹۳. - کتابنامه: ص. [۲۵۳] - ۲۷۱.
موضوع	آموزش و پرورش و دولت - برنامه‌ریزی آموزشی - تحولات آموزشی
شناسه افزوده	نوروزی، رضاعلی، ۱۳۵۳ - سیادت، سیدعلی، ۱۳۳۲ -
زده‌بندی کنگره	۱۳۹۵ س ۹/ن ۷۷۱ LC۷۱
زده‌بندی دیویی	۳۷۹
شماره کتابشناسی	۴۱۷۰۵۳۶



انتشارات آموخته



انتشارات یار مانا

(مراکز پخش)

۱- نشر آموخته: اصفهان - خیابان مشتاق دوم - بلوار مهرآباد - کوی ۱۹ - شماره ۴۶

تلفن: ۰۳۱-۳۲۶۱۶۳۶۰ - مهرافرین: ۰۹۱۳۴۰۱۰۴۰ - کد پستی: ۸۱۵۸۹-۳۸۱۳۱

www.yar-manan.com

۲- موسسه مهر آفرین: اصفهان - میدان ج. پوری - خیابان رباط اول - نرسیده به پل رباط

روبروی بانک رفاه کارگران - کوچه گل‌اس - ساختمان ۱۱۱ - طبقه اول - واحد ۲

تلفن: ۰۳۱-۳۳۳۵۸۹۳۹ - www.mehr-afarin-ncc.ir

سیاستگذاری در آموزش و پرورش

دکتر ناهید نادری - دکتر رضاعلی نوروزی - دکتر سیدعلی سیادت

آماده‌سازی: انتشارات یار مانا

مدیر تولید: فرهاد فروزنده

ویراستار: مریم همت

طراح جلد: علیرضا محمدی

• لیتوگرافی: طلوع • چاپ: پارسا • صحافی: مردانی

• چاپ دوم: ۱۳۹۵ (اول ناشر) • تعداد: ۱۰۰۰ • قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

© حق چاپ: ۱۳۹۵، انتشارات یار مانا

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار.....
	فصل اول
	مفهوم، قلمرو و تاریخچه سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۵	مقدمه.....
۱۹	فصل اول: سیاست و سیاستگذاری چیست؟.....
۱۹	تاریخچه سیاستگذاری.....
۲۰	اهداف و مفهوم سیاستگذاری.....
۲۵	رویکردهای سیاستگذاری.....
۲۵	سیاستگذاری مطلوب.....
۲۶	عقلانیت در سیاستگذاری.....
۲۹	فصل دوم: اصول سیاستگذاری در آموزش و پرورش.....
۳۱	شرکت کنندگان.....
۳۳	تأثیرات عناصر دخیل سیاسی به منظور انتخاب شرکت کنندگان در سیاستگذاری.....
۳۸	عواملی که بر سیاستگذاری تأثیر می گذارند.....
۳۸	ویژگی های کشورهای.....
۳۸	زمینه های سیاسی.....
۳۹	زمینه های اقتصادی.....

۴۰	توان تأمین مالی
۴۱	امکان‌پذیری
۴۱	اتخاذ یک تصمیم سیاسی و ارزیابی سیاست تدوین‌شده
۴۱	روابط قدرت
۴۳	موضوعات زمانی
۴۵	فصل سوم: شیوه‌های سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۴۶	شیوه‌ی نظام‌مند
۴۶	شیوه‌ی تدریجی
۴۷	شیوه‌ی موقتی
۴۷	شیوه‌ی واکنشی
۴۹	وضعیت‌السنه در ایران
۵۰	سیاستگذاری در امریکای لاتین
۵۱	مراحل سیاستگذاری
۵۱	گروه‌های شریک در سیاستگذاری
۵۵	فصل چهارم: عوامل و ذی‌نفعانی که بر سیاست آموزشی تأثیر می‌گذارند
۵۵	مطالعات تأثیرگذار
۵۶	سازمان‌های تأثیرگذار
۵۷	افراد تأثیرگذار
۵۸	منابع اطلاعاتی تأثیرگذار
۵۹	جمع‌بندی شباهت‌ها و نقاط مشترک بین مثال‌های سیاستگذاری در آموزش
۵۹	عوامل تأثیرگذار
۶۱	مراحل و فرآیندهای سیاستگذاری
۶۲	عوامل مالی
۶۲	گرایش بوم‌شناختی
۶۴	مراحل سیاستگذاری
۶۵	نیروهای درگیر در کار سیاست
۶۶	مراحل سیاستگذاری در آمریکای لاتین

۶۶	گروه‌های درگیر در سیاستگذاری
۶۷	عوامل تأثیرگذار در سیاستگذاری
۶۷	نمونه‌هایی از سیاستگذاری آموزشی در برخی کشورها
۶۸	سیاست‌های علمی و فناوری در انگلستان و نوزیلند
۷۱	موضوعات مربوط به سواد در کشورهای انگلیسی‌زبان

بخش دوم

تغییرات جهانی و آموزش و پرورش

۷۷	مقدمه
۷۹	فصل پنجم: تغییرات جمعیتی و جمعیت‌ها در نظام جهانی
۸۱	الزامات آموزش و پرورش
۸۲	مهاجرت و سیاست‌های آموزشی
۸۵	درس‌هایی از آموزش و پرورش
۸۵	پژوهش اول: موفقیت‌های مهاجران در کسب مهارت‌های ریاضی
۸۷	پژوهش دوم: سازگاری مهاجران
۹۱	فصل ششم: تغییرات اقتصادی و جهانی‌سازی اقتصاد
۹۴	جهانی‌سازی اقتصاد و آموزش و پرورش
۹۹	فصل هفتم: بزرگراه اطلاعات؛ این راه ما را به کجا می‌برد؟
۱۰۰	فناوری به چه معناست؟
۱۰۲	جهانی‌سازی فناوری و کشورهای در حال توسعه
۱۰۴	فناوری اطلاعات و آموزش و پرورش
۱۰۷	برنامه‌ی درسی و نقش معلمان و دانش‌آموزان در آموزش به کمک فناوری
۱۱۱	فصل هشتم: آسیب‌پذیری محیط‌زیست، نابودی تدریجی محیط‌زیست
۱۱۶	طرح‌ریزی سیاسی برای آموزش زیست‌محیطی
۱۲۰	مواد آموزشی برنامه‌ی درسی در برخورد با موضوعات زیست‌محیطی
۱۲۳	عمومیت بخشی مسأله و معرفی آن به دیگران

بخش سوم

هماهنگی سه حوزه‌ی آموزش و پرورش در پاسخ به جهانی‌سازی

۱۲۷	 مقدمه
۱۲۹	 فصل نهم: قلمرو برنامه‌ی درسی و سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۳۱	 برنامه‌ی درسی و جهان‌بینی
۱۳۱	 اصلاح ساختاری برنامه‌ی درسی
۱۳۴	 در جست‌وجوی مدینه‌ی فاضله: جهان‌بینی‌های اجتماعی و برنامه‌ی درسی
۱۳۴	 برنامه‌ی درسی و مدینه‌ی فاضله
۱۳۶	 کاربرد برنامه‌ی درسی در کلاس
۱۳۷	 معلم به‌عنوان یک دوره‌عامل استفاده از برنامه‌ی درسی
۱۳۸	 دانش‌آموز به‌عنوان سر یک دورهعامل در استفاده از برنامه‌ی درسی
۱۳۹	 تعاملات بیشتر مربوط به برنامه‌ی درسی و استفاده از آن در کلاس
۱۴۰	 پتانسیل برنامه‌ی درسی
۱۴۳	 فصل دهم: نقش معلمان و سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۴۴	 درک نقش معلمان در برابر محتوای کار
۱۴۸	 برداشت معلمان از نقش خود در قیاس با متن کلاس و تاب‌ناپذایی حرفه‌ای معلمان
۱۵۰	 تأثیر وضعیت‌های تدریس بر خاطرات معلمان
۱۵۴	 عامل زمان در آموزش
۱۵۹	 فصل یازدهم: تربیت معلم و سیاستگذاری در آموزش و پرورش
۱۶۵	 به رسمیت شناختن برنامه‌های تربیت معلم
۱۶۷	 اعطای گواهینامه به معلمان
۱۷۳	 کلیات برنامه‌ها برای معلمان تازه استخدام شده
۱۸۲	 طراحی و کاربرد

۱۸۵	تأثیرات اجتماعی و فرهنگی بر تربیت معلم
۱۸۷	رشد حرفه‌ای
۱۸۷	انواع و عوامل رشد حرفه‌ای
۱۸۸	رویکرد کشورها در زمینه‌ی رشد حرفه‌ای
۱۹۶	تحقیق در مورد تأثیرات رشد حرفه‌ای
۲۰۰	مدارس به‌عنوان سازمان‌های یادگیرنده
۲۰۳	اولیتهای توسعه و خط‌مشی آینده
۲۰۳	طراحی نرخ رشد حرفه‌ای معلمان از طریق معیارهای عملکرد و نیازهای مدرسه
۲۰۴	در نظر گرفتن رشد حرفه‌ای معلم به‌عنوان فرآیندی مستمر
۲۰۵	منعطف ساختن آموزش و پرورش بر معلم ابتدایی و پاسخگو کردن آنها
۲۰۶	اصلاح شیوه‌های انتخاب دانشجو در مراکز تربیت معلم
۲۰۷	سیاست تغییر در مراکز تربیت معلم
۲۰۹	بهبود تجربیات دروس عملی
۲۱۰	اعتبارسنجی برنامه‌های تربیت معلم
۲۱۰	اعطای گواهینامه به معلمان جدید
۲۱۱	تقویت و توسعه‌ی برنامه‌های توجیهی
۲۱۱	رشد حرفه‌ای یکپارچه از طریق شغل
۲۱۵	فصل دوازدهم: خط‌مشی‌ها در جذب، گزینش و استخدام معلمان
۲۱۷	تدریس و کار دولتی
۲۲۰	شرایط استخدام معلمان
۲۲۴	اجرای سیاست جدید آموزش و پرورش
۲۲۷	ادغام تغییرات تدریس با برنامه‌های تربیت معلمان
۲۳۰	نقش تعلیم‌دهندگان معلمان در جهان متغیر
۲۳۶	سیاست آموزش و پرورش: موضوعات تمرکز

بخش چهارم

سیاستگذاری در آموزش و پرورش قرن بیست و یکم

۲۳۹	 مقدمه
۲۴۱	فصل سیزدهم: الگوی پیشنهادی نظام‌مند و کل گرایانه برای سیاستگذاری در پاسخ به تغییرات جهانی
۲۴۲	 مرحله‌ی شروع
۲۴۳	 مرحله‌ی اول بررسی
۲۴۵	 مرحله‌ی دوم بررسی‌ها
۲۴۶	 مرحله‌ی سوم بررسی
۲۴۷	 مرحله‌ی پایانی
۲۴۸	 مرحله‌ی اجرایی
۲۴۸	 شاخص دوری: بی، روابط قدرت و زمان در سیاستگذاری
۲۵۳	 منابع

پیشگفتار

بسیاری از تحلیلگران علوم سیاستگذاری معتقدند، شناخت فرآیندهای سیاستگذاری، بنیادهای معرفتی و نظری حاکم بر این عرصه، ابزارها، تاکتیک‌ها و روش‌ها، به پژوهشگران کمک می‌کند تا به «جعبه‌ی سیاه سیاستگذاری‌ها» دست یابند. در این میان شیوه‌ی بیان و گفتمان موجود در سیاست‌ها، که در هر فعالیت سیاستگذاری وجود دارد، راهنمای خوبی برای دستیابی به این شناخت هستند.

دنیا و یک زندگی امروزه‌ی ما، همانند زندگی و دنیای ما در ۲۰ سال یا حتی ۵ سال پیش نیست. امروزه جامعه‌ی جهانی با چالش‌ها و شرایط فرهنگی، اجتماعی و محیطی روبه‌رو شده است و این مسائل حوزه‌ی اقتصادی، رسانه‌ها و فناوری‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. با بروز این تغییرات جهانی، بخش آموزش نیز با تحولات شگرف و روزافزونی روبه‌رو گردیده است. انسان‌ها در راه‌آکی زندگی می‌کنند و دنیای مشترکی دارند. آنها همواره به سرزمین‌های یکدیگر مهاجرت می‌کنند و از طریق شیوه‌های پیشرفته و جدید با همدیگر ارتباط برقرار می‌نمایند.

زندگی در دهکده‌ی جهانی به شیوه‌ای خاصی نیاز دارد که فقط از طریق آموزش می‌توان با این شیوه‌ها آشنا شد. سیاستگذاران خبیه و افراد تأثیرگذار در آموزش و پرورش چنانچه بخواهند انسان‌ها به‌صورت موفق و فعال در زندگی جهانی نقش‌آفرینی کنند، باید به یکپارچه‌سازی آموزش بپردازند و از رویکرد سیستمی و حل‌گرایانه، سیاستگذاری‌های خود استفاده کنند. نظام آموزشی می‌تواند بستر و زمینه‌ای برای ورود انسان‌های رشديافته به جامعه باشد و کلاس‌های درس نیز می‌توانند محلی برای بررسی مشکلات و چالش‌های دنیای امروز باشند. مقید برای رسیدن به پیشرفت‌های فنی و علمی در جامعه‌ی جهانی باشند.

برای بهبود عملکرد انسانی در جامعه‌ی جهانی، آموزش باید کامل‌تر، به‌روزتر و کارآمدتر شود و در برخی ابعاد آن بازنگری جدی صورت گیرد و به شیوه‌های جدیدتری ارائه گردد. دانشی که در دهکده‌ی جهانی تدریس می‌شود باید مبتنی بر مسائل و دغدغه‌های جامعه‌ی جهانی و کره‌ی خاکی‌بی باشد که بر روی آن زندگی می‌کنیم.

کتاب حاضر می‌تواند به رهبران، مدیران و سیاستگذاران و برنامه‌ریزان آموزشی کمک کند تا سیاست‌های مناسبی را همراه با تحولات جهانی اتخاذ نمایند و با استفاده از رویکرد سیستمی به تدوین برنامه‌های نوین آموزشی بپردازند.

این کتاب از چهار بخش و سیزده فصل تشکیل شده است؛ بخش اول شامل چهار فصل است. موضوع فصل اول: آشنایی با مفاهیم، قلمرو و تاریخچه سیاست و سیاستگذاری در آموزش و پرورش است. ویژگی‌های کشوری، زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، روابط قدرت و زمان از اصول مهم سیاستگذاری هستند که در فصل دوم مورد بررسی قرار می‌گیرد. در سیاستگذاری از گونه‌ها و روش‌های مختلف مانند شیوه‌های نظام‌مند، تدریجی، موقتی و وارداتی استفاده می‌شود که موضوع فصل سوم است. همچنین عوامل زیادی بر سیاست‌های آموزشی تأثیر می‌گذارند که این عوامل عبارت‌اند از: مطالعات تأثیرگذار، افراد تأثیرگذار و منابع اطلاعاتی تأثیرگذار. در فصل چهارم به ده، در فصل چهارم مورد توجه قرار می‌گیرند.

بخش دوم نیز شامل چهار فصل است؛ جمعیت جهانی همواره با تغییراتی روبه‌رو می‌باشد که در کانون توجه سیاستگذاران آموزشی قرار گرفته است. همراه با تغییرات جمعیتی که ناشی از عوامل مختلف می‌باشد، جمعیت‌ها نیز مورد تغییر قرار می‌گیرد. یکی از عوامل مهم، مهاجرت افراد به کشورهای دیگر است که قرار است از نظام آموزشی کشورهای مقصد بهره‌مند شوند. الزاماتی که لازم است سیاستگذاران آموزشی در این زمینه مدنظر قرار دهند، موضوع فصل پنجم است. تغییرات اقتصادی و فناوری اطلاعات نیز از عوامل مهم در سیاستگذاری است که به ترتیب در فصل ششم و هفتم مورد بحث قرار گرفته‌اند. همراه با این تغییرات، بشر از حفظ محیط‌زیست غافل شده و خسارات جبران‌ناپذیری را به آن وارد ساخته است. آسیب‌پذیری محیط‌زیست مسأله‌ای است که نباید از دید سیاستگذاران بی‌ان‌بماند و لازم است به‌عنوان دغدغه‌ی اصلی آنها مورد توجه قرار گیرد. این موضوع در فصل هشتم گنجانده شده است.

بخش سوم به هماهنگی سه حوزه‌ی برنامه‌ی درسی، معلمان، تدریس آنها و همچنین تربیت معلمان می‌پردازد که موضوع برنامه‌ی درسی در فصل نهم، نقش معلمان و تدریس آنها در فصل دهم، تربیت معلمان در فصل یازدهم و خط‌مشی‌های مورد نظر در جذب، گزینش و استخدام معلمان موضوع فصل دوازدهم است.

در بخش چهارم با اتخاذ رویکرد سیستمی و با توجه به مقوله جهانی سازی به بررسی الگوی پیشنهادی سیاستگذاری در آموزش و پرورش پرداخته می شود که بن پرتز ارائه کرده است.

امید است این کتاب با طرح بحث سیاستگذاری در آموزش و پرورش مورد توجه مدیران، برنامه ریزان و سیاستگذاران آموزشی، معلمان و پژوهشگرانی که علاقه مند به این موضوع مهم هستند، قرار گرفته و با ارائه نظر، پیشنهاد و انتقادات سازنده خود، نویسندگان را در جهت اصلاح و تکمیل آن یاری نماید.

ناهید نادری

رضاعلی نوروزی

سید علی سیادت

دانشگاه اصفهان

دی ماه ۱۳۹۲